

Gelijke kansen

Cathy van Tuijl

Lector Jonge Kind Educatie Saxion Hogeschool

15 april 2024 Tanken en Denken

Wat bedoelen we met gelijke kansen?

SER: de mate waarin kinderen in staat worden gesteld om het niveau te bereiken dat zij cognitief aankunnen, **ongeacht het inkomen, opleidingsniveau of de afkomst van hun ouders of andere factoren.**

Elffers: Gelijke kansen **bij gelijke geschiktheid.**

Bij kansengelijkheid ligt de nadruk op *het bereiken van basisdoelen* door *alle* leerlingen.

Ideaal is dat alle leerlingen van het onderwijs kunnen profiteren en dat verschillen in opbrengsten niet zijn toe te schrijven aan sociale, economische of culturele achtergrondkenmerken van leerlingen.

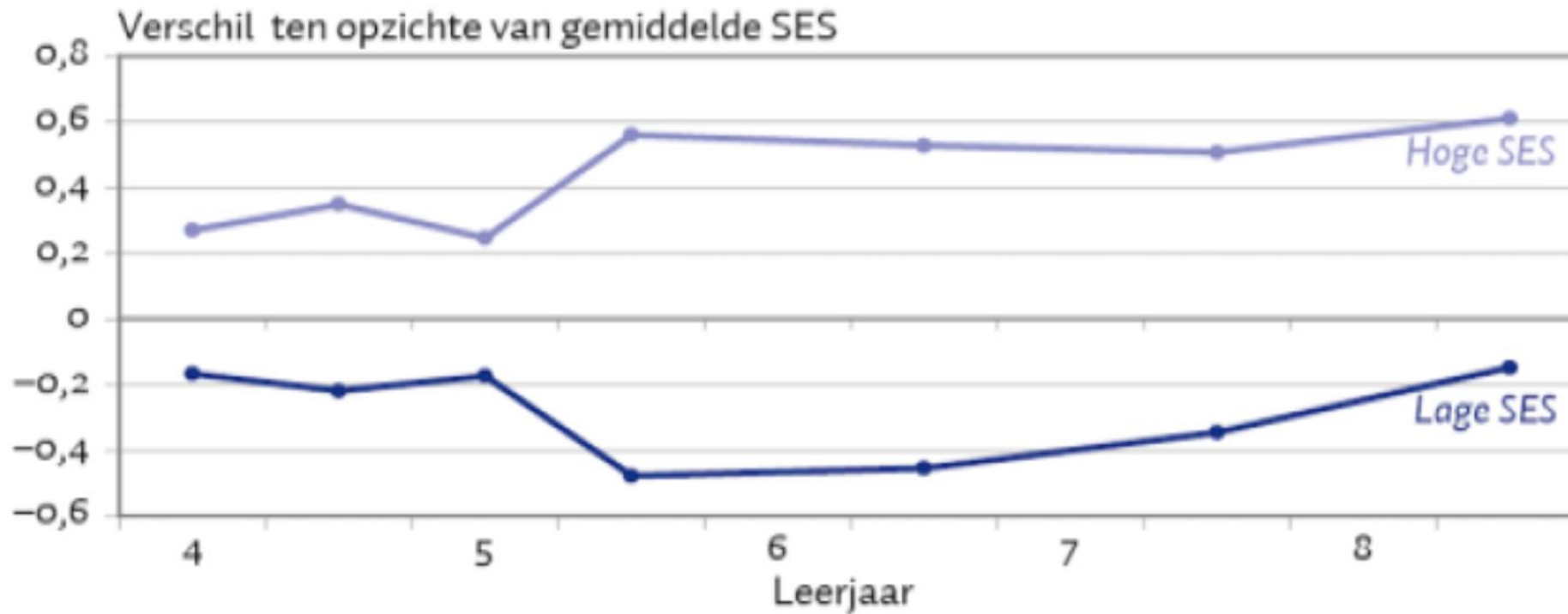
Hoe ongelijk zijn de kansen?

FIGUUR 5.4

Gemiddelde toetscores leesvaardigheid PISA-2006 t/m PISA-2022, naar opleidingstype (Nederland)

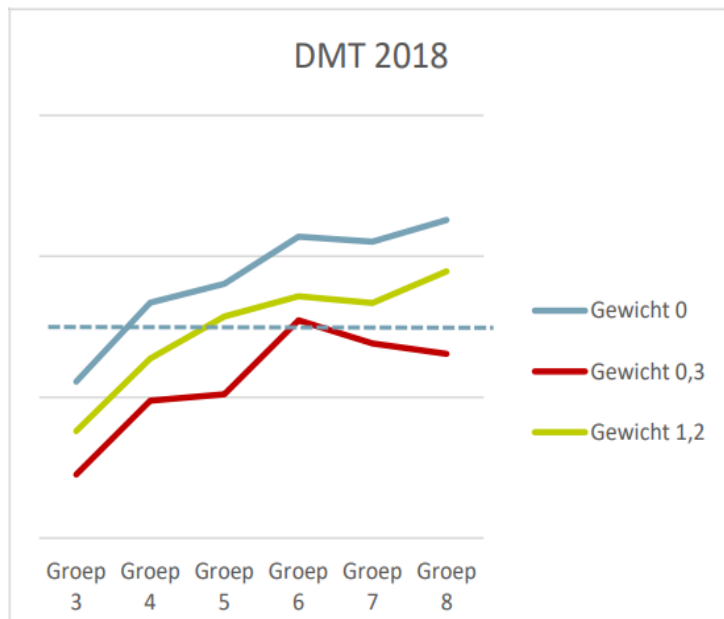

1c. Begrijpend lezen

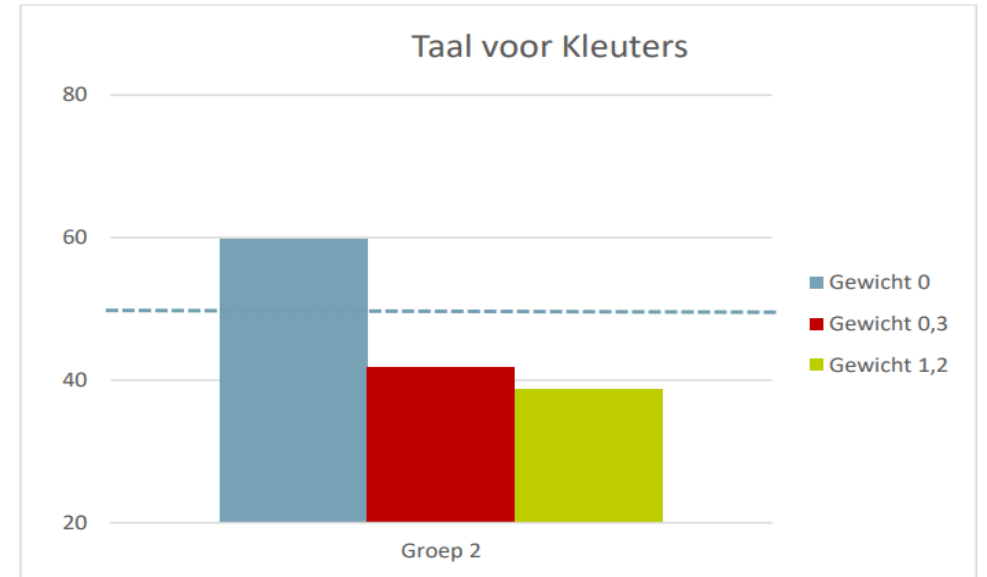

Bron: Borghans & Idris (2021). Ongelijkheid in het Nederlandse onderwijs door de jaren heen. ESB.

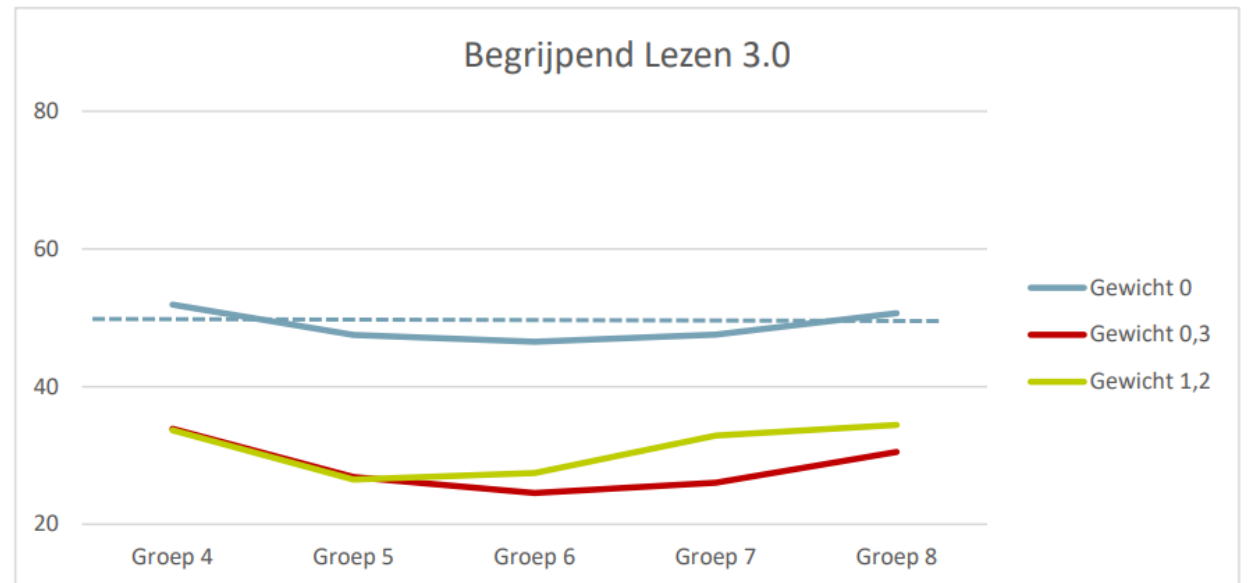
Hoe ongelijk zijn de kansen in basisonderwijs in Enschede?

Figuur 7.4 Percentielscores naar leerlinggewicht

Figuur 4.4 Begrijpend lezen naar leerlinggewicht

Aanduiding doelgroepleerlingen

Een definitie:

Kinderen die opgroeien in een (permanente) omgeving waarbij sprake is

- van gebrek aan emotionele en educatieve interacties
  - als gevolg van bijvoorbeeld stress (door armoede),
  - een beperkt taalaanbod,
  - weinig tot geen informeel leren en/of
  - een gebrek aan mogelijkheden voor motorische exploratie
-
- Maar weten jullie wie de doelgroepleerlingen in jouw groep of school zijn?

Weet wie je doelgroep leerlingen zijn: bv Parnassys vinkje

Voor uitgebreide informatie verwijzen wij naar de bijlage

Kindgegevens

Voor- en achternaam kind

_____

Plaatsingsgegevens

Datum plaatsing

_____

Gevolgd VVE programma

_____

Indicatie extra spelen en leren (CJG)

Ja Neen

Aantal maanden VVE

_____

Aantal dagdelen per week

_____

Overzicht Kinderen

Maar belangrijk is ook: hoeveel uren per maand was het kind daadwerkelijk aanwezig

Bestrijden van ongelijke kansen

- Vroeg beginnen
- Hoge verwachtingen
- Instructiekwiteit en instructietijd, mn taal

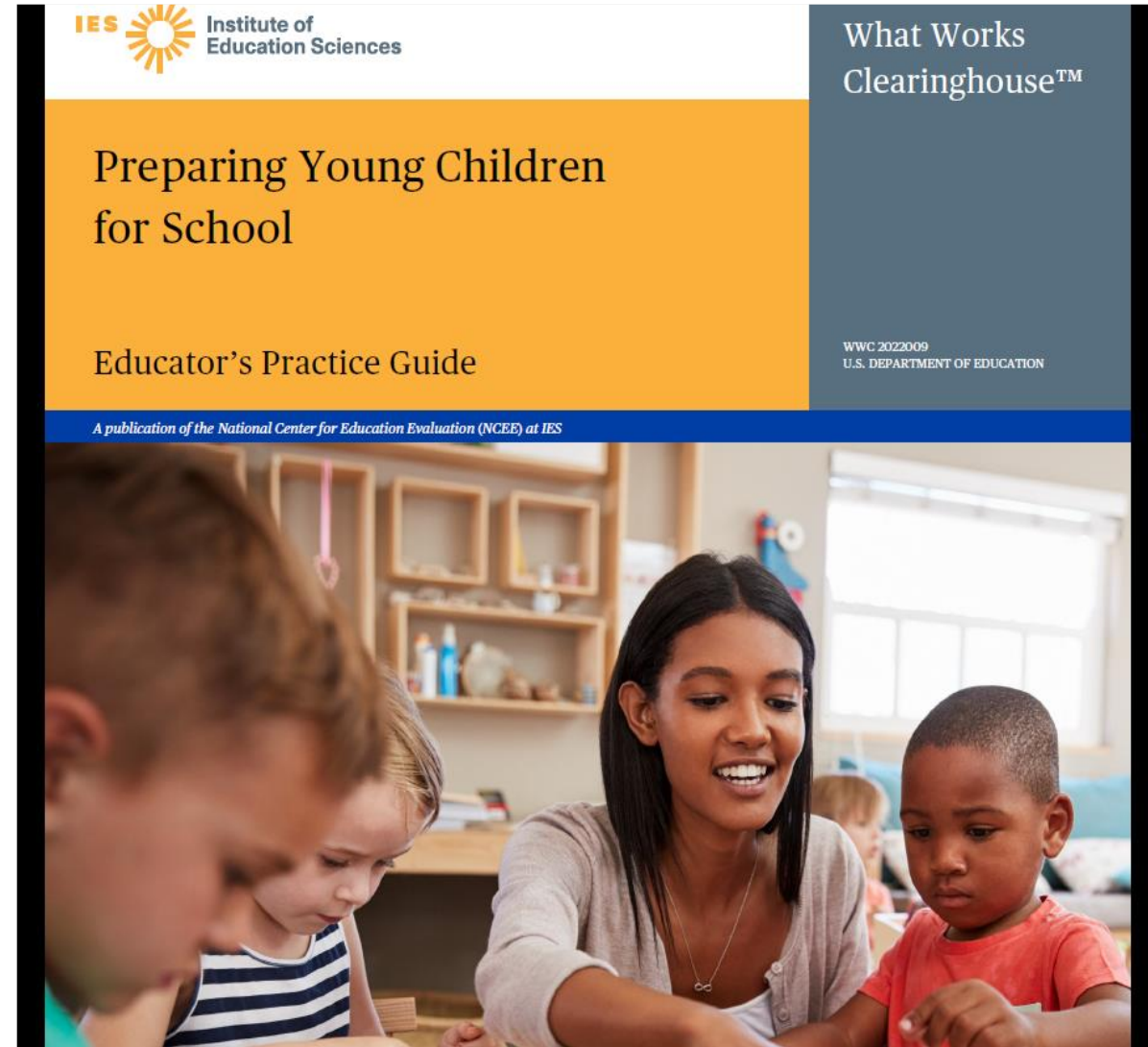

Vroeg beginnen

- Ontwikkeling bouwt voort op eerdere uitkomsten: bouwstenen voor later leren worden ontwikkeld in 1e 5-6 jaar
  - Hechting, taal-denkontwikkeling, executieve functies
- Belangrijk: rol van de omgeving in bieden van brede ervaringen: aanbod dat aansluit bij actuele ontwikkeling én zone van naaste ontwikkeling
- Betekent (convergente) differentiatie in de groep

Overkoepelende thema's

- Intentionele instructie
- Interactie en conversatie
- Systematische opbouw in doelen en lessen
- Inplannen van tijd voor doelgericht onderwijs
- Erkennen van ieders achtergrond en ervaringen

Betekenis van deze thema's: wat zie je terug in de praktijk?

- Intentionele instructie
- Interactie en conversatie
- Systematische opbouw in doelen en lessen
- Inplannen tijd doelgericht onderwijs
- Erkennen diversiteit
- Welke inhouden bieden professionals en waarom, voldoende oefening, herhaling en uitdaging voor doelgroepkinderen?
- Meer dialogen ipv vraag-antwoord-evaluatie, activiteiten in kleine groep
- Startend bij actuele ontwikkeling en met uitdaging in zone naaste ontwikkeling;
Convergente differentiatie
- De hele dag door; gebruik terloopse momenten
- Betekenisvol

Doelgericht onderwijs aan jonge kinderen: Instructie bieden wil niet zeggen dat je uitsluitend leerkracht- gestuurd bezig bent maar ook niet alleen kindvolgend!

	Weinig ruimte kindinitiatief	Veel ruimte kindinitiatief
Veel leerkrachtinbreng	Programma-gedreven aanpak	Open kader-(ontwikkelingsgerichte) aanpak
Weinig leerkrachtinbreng	Structuurgerichte ('bewaarschool')aanpak	Kindgecentreerde, (ervaringsgerichte) aanpak

Interactie en conversatie: Voorleessessie kleuters: Welk voorbeeld ziet u het meest?

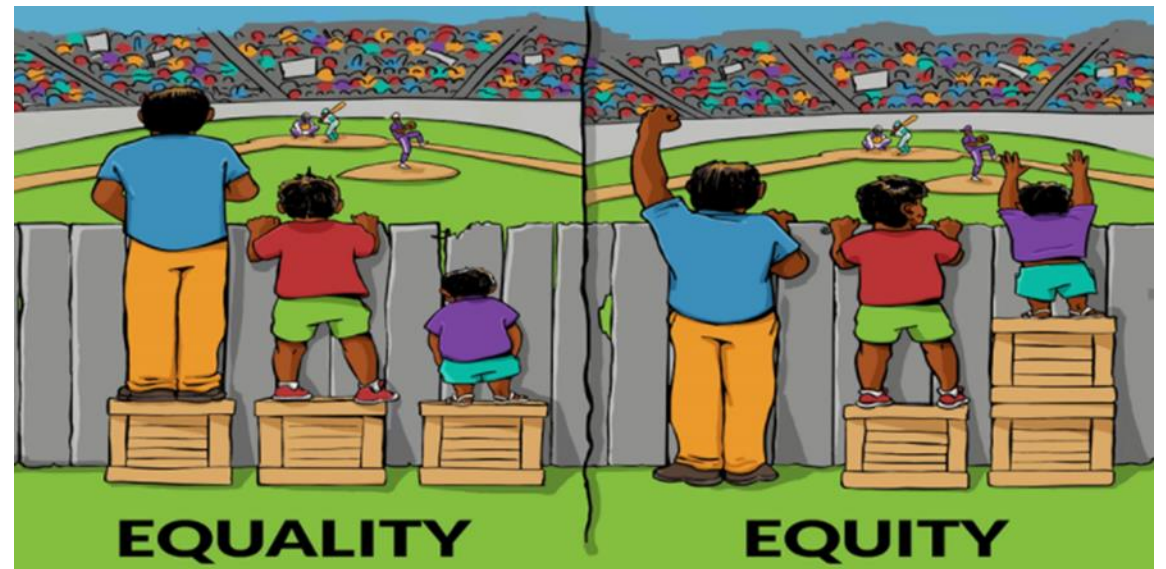
- Lk houdt boek omhoog: wat is dit (wijst op plaatje egel)?
- Kinderen: Egel!
- Lk: ja dit is een egel. (gaat verder met verhaal)
- Lk houdt boek omhoog: wat is dit (wijst op plaatje egel)?
- Kinderen: Egel!
- Lkr: waar zie je dat aan?
- Kind 1: hij heeft stekels.
- Lk: (wijst aan): ja hier zie je zijn stekels, heel harde puntige haren. Waarvoor gebruikt hij zijn stekels?
- Kind 2: als een hond hem wil opeten!
- Lk: wat doet de egel als een hond hem wil opeten?
- Kind 1: hij maakt zichzelf een bal!
- Lk: ja en als hij zich oprolt en de hond wil in hem bijten krijgt hij die akelige stekels in zijn neus. Zo beschermt de egel zichzelf. Zoals de wesp een angel heeft om zich te beschermen, zo heeft de egel zijn stekels.

Erkennen van diversiteit en ieders achtergrond

- **Funds of knowledge**, ook wel **buitenschoolse kennisbronnen**: ervaringen buiten school als waardevolle kennis en vaardigheden om in het onderwijs te benutten (Alvarez et al., 2021; Hogg & Volman, 2020; Ordoñez et al., 2021)
- Alles wat leerlingen buiten de school geleerd hebben: over huishouden, religie, kunst, taal, sport of dans etc. Belangrijke bronnen voor die kennis en vaardigheden zijn het gezin, de samenleving, het sociale netwerk van de leerling, (sociale) media en het internet.
- Eigen inbreng van leerlingen (verkennen), waarderen en actief benutten

Ongelijke kansen: Can education compensate for society?

- Goed om te weten waar het vandaan komt (interactiekwaliteit gezin)
- Maar nog belangrijker is: wat gaan we doen!

Kunnen basisscholen wel zo'n compenserende werking hebben voor doelgroepleerlingen?

- Ja! Zie bijvoorbeeld:

Mozaiek Arnhem

Schakel Vroomshoop

- Visie van resultaatgericht werken in hele school
- Aandacht voor basisvaardigheden taal (gestructureerde aanpak woordenschat, leesbevordering en leesplezier) en rekenen
- Vanuit doorgaande lijn voor - vroegschool
- Doelgericht, planmatig aanbod
- Goede analyse van toetsresultaten
- Leerkrachtgedrag, betrokkenheid, enthousiasme en deskundigheid
- Effectieve leertijd

Verwachtingen van leerkrachten over leerlingen (Jussim & Harber 2005)

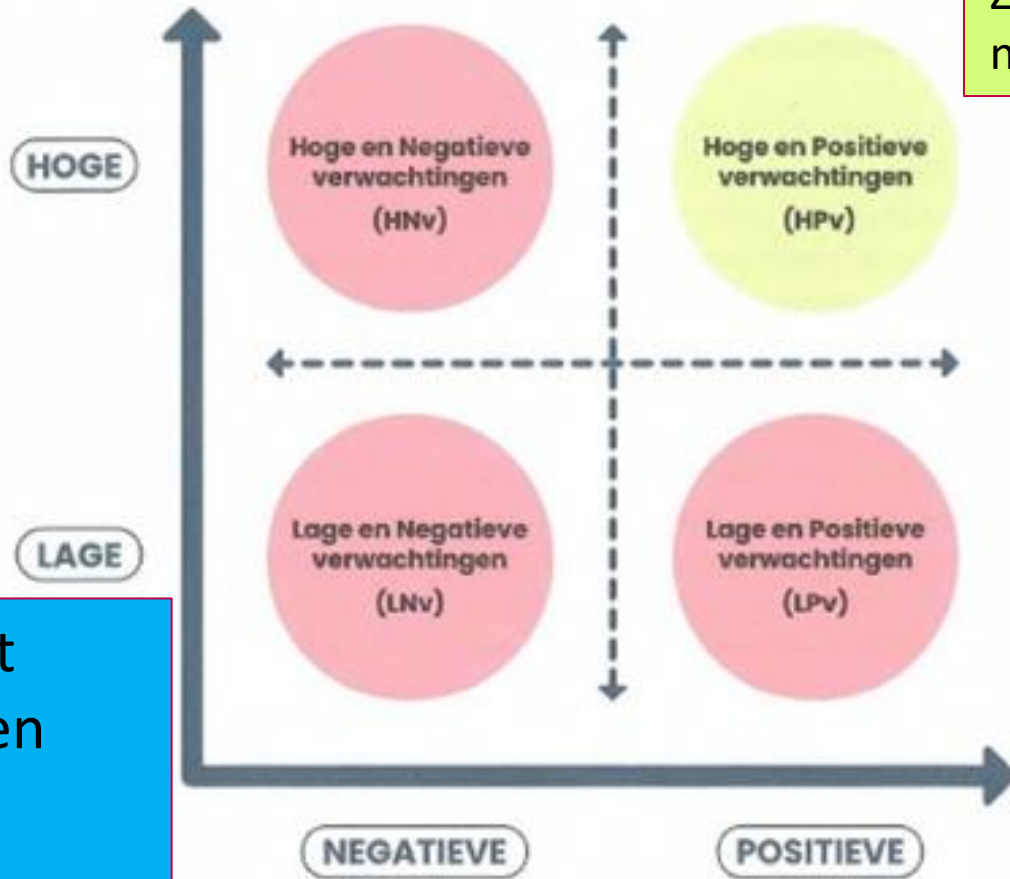
Veelal accuraat maar niet:

- bij kinderen uit lage ses gezinnen en ook niet bij kinderen uit etnische minderheden/anderstaligen: bij dezelfde prestaties toch andere verwachtingen.
- En ook niet bij overgangen naar nieuwe situaties: voor-vroeg en overgang brugklas
- Bovenstaande groepen zijn ook nog eens vatbaarder voor verwachtingen dan andere kinderen. De effecten van lage verwachtingen op hun presteren en sociaal functioneren zijn relatief groot en persistent.

Hoge positieve verwachtingen

Wel een beredeneerd aanbod, maar geen geloof in de leerpotentie

Dit dubbeltje wordt nooit een kwartje èn geen beredeneerd aanbod)

Zone van naaste ontwikkeling

Het geloof dat alle kinderen in potentie zich kunnen ontwikkelen

Laat ze maar, ze komen er wel (geen beredeneerd aanbod)

Tabel 1 - Matrix van leerkrachtverwachtingen

Kritisch bekijken van je eigen aanbod en de eigen opbrengst

Leraren met hoge verwachtingen stellen zichzelf ook kritische vragen, als de verwachtingen niet uitkomen stellen ze vragen als:

- Heb ik wel voldoende ondersteunende vragen gesteld?
- Heb ik het doel wel voldoende uitgelegd, ook voor zwakkere leerlingen?
- Is mijn instructie wel voldoende (en voldoende gedifferentieerd) geweest?
- Heb ik voldoende tijd en oefening geboden?
- Heb ik voldoende pre-teaching gebruikt?

Interactiekwaliteit onderwijs

Naast structurele kenmerken (opleidingsniveau leraren, ervaring, omvang groep),

proceskenmerken: wat gebeurt er dagelijks in de groep?

Drie **interactie**-aspecten:

Pedagogisch: klimaat in de groep

Organisatorisch: groepsmanagement, variatie aan werkvormen

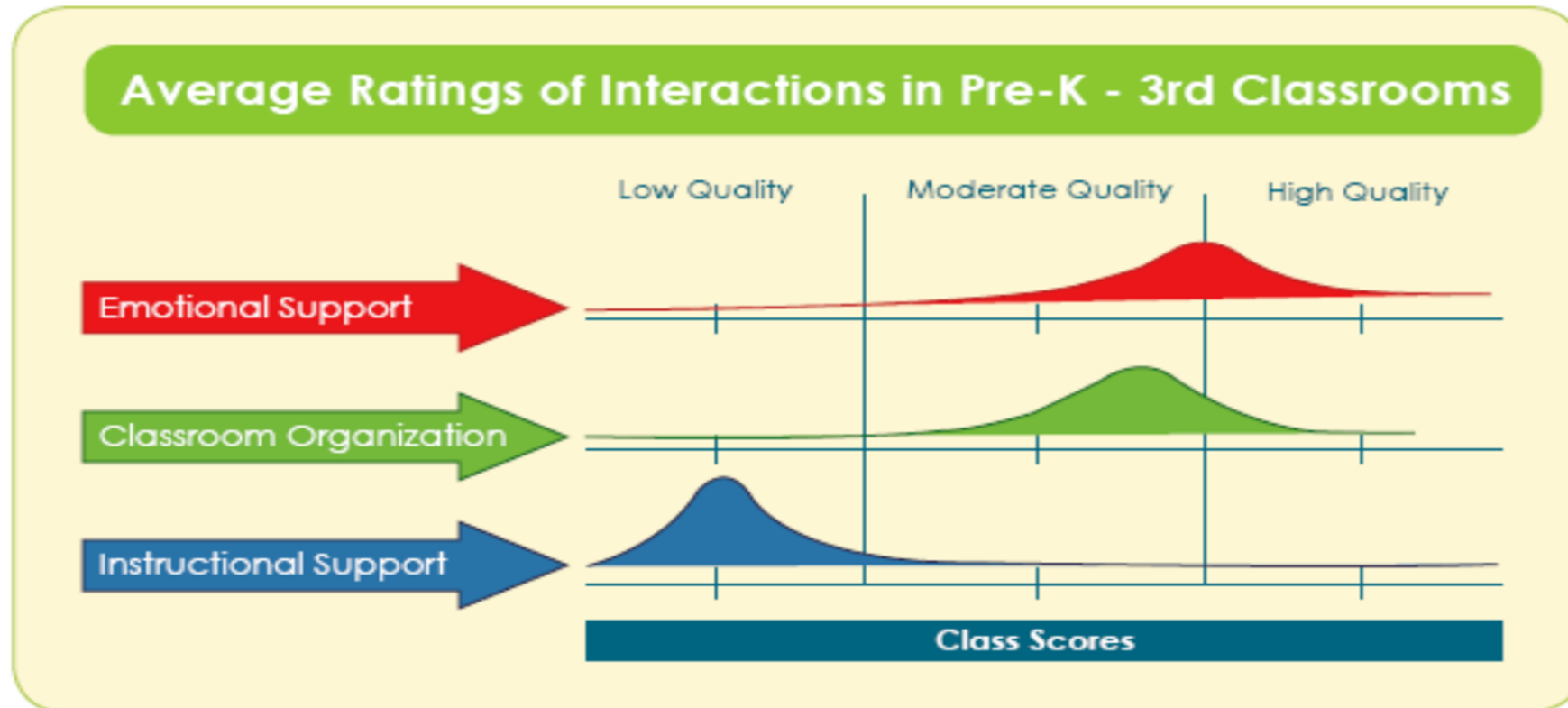
Educatief: In hoeverre leiden interacties van leerkrachten met kinderen tot denkontwikkeling?

Classroom Assessment Scoring System (CLASS): Observatie-instrument voor interactiekwaliteit leerkracht met groep

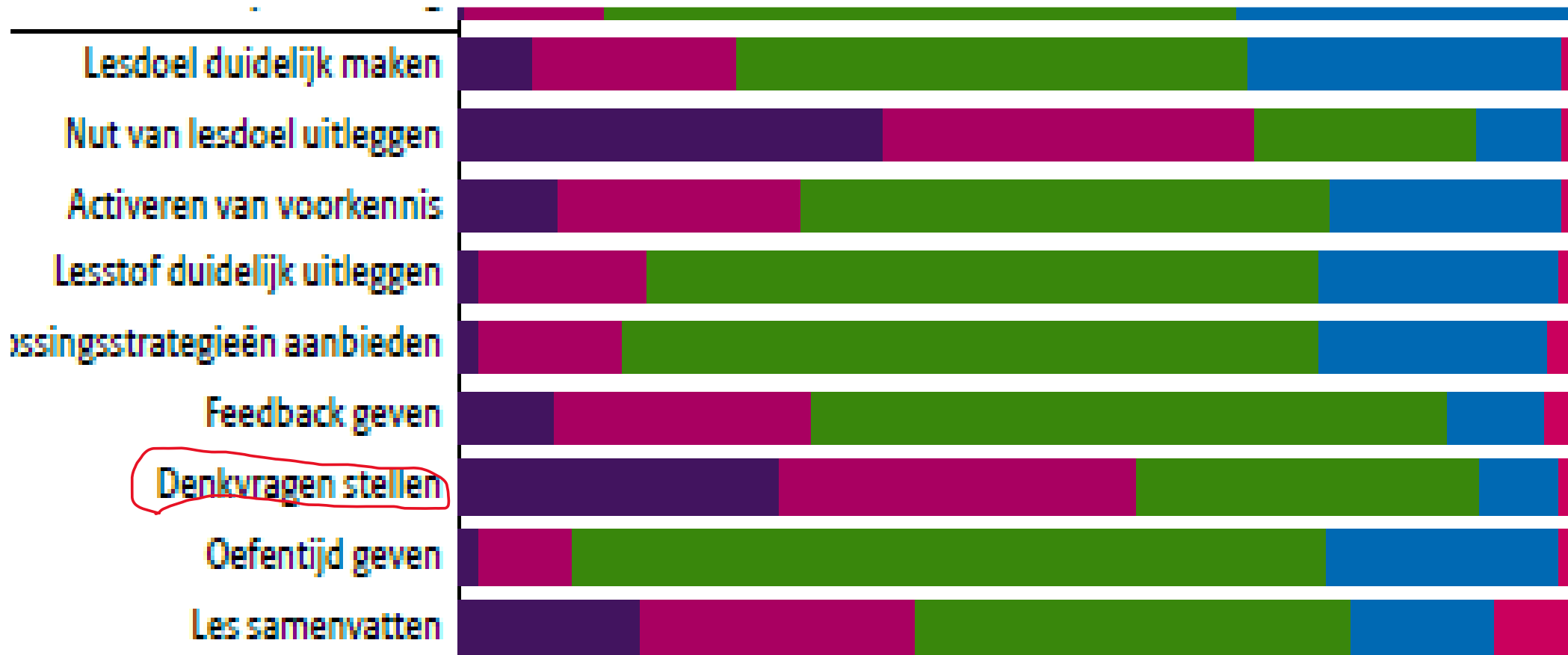
Proces Kwaliteit

Educatieve proceskwaliteit

Leskwaliteit in beeld: instructie (Inspectie Onderwijs/ Un. Twente2023)

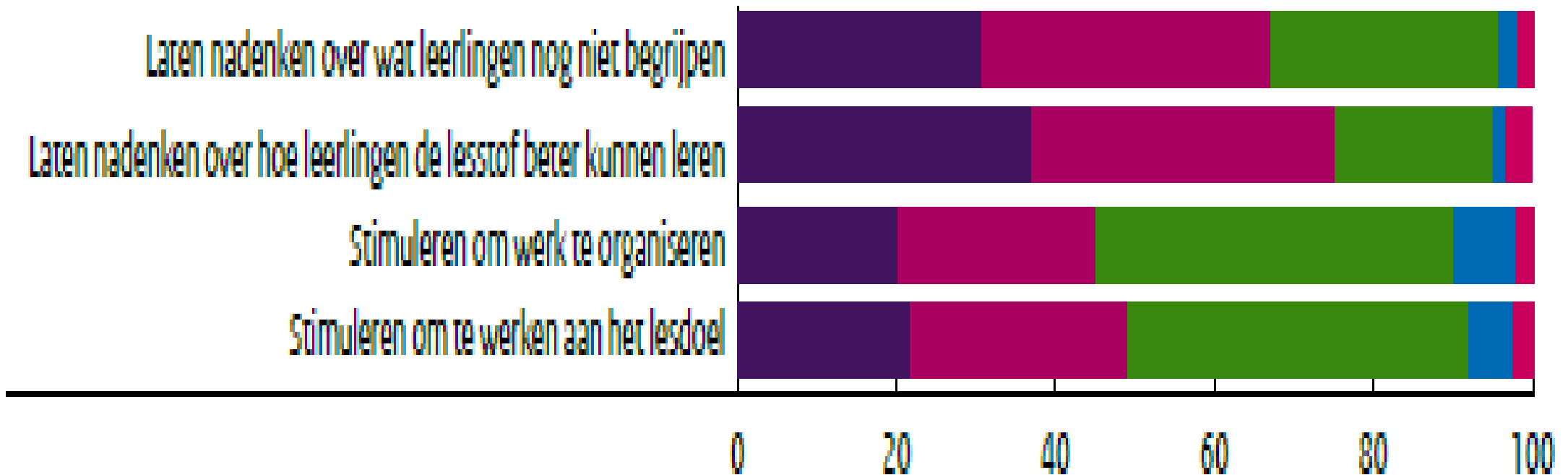

Leskwaliteit in beeld: afstemming (2023)

Leskwaliteit in beeld: zelfregulerend leren (2023)

Verschillen in leskwaliteit naar bouw, ervaring en leerlingpopulatie

- Betere leskwaliteit in bovenbouw dan in onder- en middenbouw: **vergroot de kloof**
- Betere leskwaliteit bij ervaren leerkrachten: **maar dan ook inzet waar dat het meest rendeert! namelijk bij jongste kinderen**
- Betere zelfregulerend leren op scholen met hoog percentage leerlingen met niet-Westerse achtergrond dan op scholen met laag percentage leerlingen met niet-Westerse achtergrond
- NB: **laten nadenken over wat leerlingen nog niet begrijpen / laten nadenken over hoe leerlingen de lesstof beter kunnen leren /stimuleren om werk te organiseren / stimuleren om te werken aan het lesdoel**

Vragen om mee te nemen naar je praktijk

- Vve programma's voorzien in gestructureerd aanbod maar weet je wat het aanbod is geweest en waar doelgroepkinderen staan in de verschillende ontwikkelingsdomeinen?
- In hoeverre lukt het je voldoende convergent te differentiëren binnen de groep? (zie ook <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/leidraad-differentiatie-als-sleutel-voor-gelijke-kansen>)
- Heb je zicht op effectieve onderwijsaanpakken? (zie www.onderwijskennis.nl).

MySaxon | E-mail - Cathy van Tuyl - Outlook | Verdiepen van leesbegrip | Onderwijskennis.nl

onderwijskennis.nl/themas/verdiepen-van-leesbegrip

Aanbevolen websites | Instellingen | Nieuw tabblad | https://youtu.be/ZZ... | wat zijn oab schole... | Covid-19 Praktijka... | Paboweb | Welkom | Kijk nu on... | MySax

 ONDERWIJSKENNIS van het AVO

Thema's | **Leidraden**

Thema's | Verdiepen van leesbegrip

Verdiepen van leesbegrip

Gepubliceerd: 17 januari 2023

Primair onderwijs | Voortgezet onderwijs

Wanneer leerlingen een tekst niet, onvoldoende of verkeerd begrijpen ontstaat een probleem, omdat ze dan niet kunnen leren van de tekst. Dat heeft grote gevolgen voor de schoolloopbaan en het maatschappelijk functioneren.

Wat is bekend over verdiepen en vergroten van begrip?

Leerlingen kunnen sterk verschillen in wat ze begrijpen bij het lezen van een tekst door hun achtergrondkennis, woordenschat en toepassing van leesstrategieën. Wat kun je als leraar doen om te sturen op leesbegrip van leerlingen, waardoor deze kunnen leren van teksten?

Begrijpend-leesonderwijs moet gericht zijn op het functioneel, betekenisvol en doelgericht ontwikkelen van kennis. Starten vanuit de intrinsieke motivatie van de leerlingen om een concreet doel te bereiken, vormt het centrale uitgangspunt van het onderwijs in begrijpend lezen. Dus welke

Bij dit thema
[Bekijk ook andere thema's](#)

Gerelateerde onderwerpen
[Begrijpend lezen](#)
[Fonemisch bewustzijn](#)
[Leesmotivatie bevorderen](#)
[Motiverend leesonderwijs](#)
[mbo](#)
[Technisch lezen](#)

Contact over deze pagina
 Desirée de Leeuw
[d.leeuw@onderwijskennis.nl](#)

Typ hier om te zoeken

ROESCHOOL

Wat kan jij of jouw school doen voor meer gelijke kansen?

- Resultaatgericht werken met je team, juist voor *jonge* doelgroepkinderen
- Aan de slag met rijke taal vanuit doelgericht, planmatig aanbod met informatierijke teksten (zie rijketeksten.org)
- Collegiale consultatie en co-teaching
- Analyse van resultaten en die gebruiken voor gedifferentieerd vervolgaanbod
- Bewustzijn van verwachtingen binnen schoolteams: speel het spel IQ110 met elkaar; Gelijke kansen: wat vind je zelf? Zelfscan en reflectietools
- Activiteiten en werkvormen inzetten in de klas: praktijkboek en funkskaarten

Bedankt voor uw aandacht!

Zijn er vragen?

Cathy van Tuijl: c.vantuijl@saxion.nl

Belangrijke aanbevelingen uit de praktijkgids *Preparing young children for school* (2022)

- 1: Bied regelmatig doelbewuste en uitnodigende instructie en oefening aan op gebied van sociaal-emotionele vaardigheden
- 2: Versterk de executieve functie met specifieke spelletjes en activiteiten
- 3: Bied doelbewuste instructie om begrip van ideeën en vaardigheden op gebied van rekenen op te bouwen
- 4: Betrek kinderen in conversaties over rekenkundige ideeën en ondersteun ze in het gebruik van rekentaal
- 5: Plan doelbewust activiteiten om woordenschat en taal op te bouwen
- 6: Werk aan kennis van letters en klanken met de kinderen
- 7: Gebruik interactief voorlezen om taal, kennis van de wereld en kennis van schriftelijke taal te ontwikkelen